

14. Блауг М. Методология экономической науки, или как экономисты объясняют / М. Блауг. – М. : НП «Журнал Вопросы экономики», 2004. – 416 с.
15. Серпилин А. Подход к стратегии развития предприятия : [Электронный ресурс] / А. Серпилин // Управление компанией. – 2001. – № 3. – Режим доступа : <http://md-hr.ru/articles/html/article32219.html>.
16. Ткаченко А. М. Антикризове управління як засіб подолання кризових явищ на підприємствах машинобудування / А. М. Ткаченко // Вестник Национального технического ун-та «ХПИ». – 2009. – № 38. – С. 3-12.
17. Созинов В. А. Разработка управленческого решения / В. А. Созинов. – Владивосток : ВГУЭС, 2000. – 289 с.
18. Коленсо М. Стратегия Кайзен для успешных организационных перемен / М. Коленсо. – М. : ИНФРА-М, 2002. – XIV, 175 с.
19. Кузьмін О. Є. Інвестиційна та інноваційна діяльність : моногр. / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь та ін. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 233 с.
20. Портер М. Е. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Е. Портер. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
21. Ревуцька Н. В. Використання потрфельного аналізу для побудови проектної бізнес-моделі компанії / Н. В. Ревуцька // Маркетинг в Україні. – 2004. – № 5. – С. 52-55.
22. Раевнева Е. В. Методика построения стратегической карты в процессе формирования санационной стратегии предприятия / Е. В. Раевнева, М. Н. Берест // Бизнес Информ. – 2009. – № 2 (2). – С. 25-30.

Чернява Г.Л., Мамбетова Е.Р.

УДК 351:338.436 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Постановка проблеми в загальному вигляді. За останнє десятиліття, в усіх галузях агропромислового комплексу відбувається різкий спад виробництва продукції, підрив його виробничого потенціалу. Ситуація в цілому характеризується найглибшою кризою. Тому, в умовах сучасного розвалу аграрного сектора і нестабільної політичної обстановки, постає завдання істотної зміни стратегії і тактики аграрної реформи. Посилення державного регулювання на перехідному етапі, яке треба розглядати в тісній взаємодії з розвитком підприємництва, з проблемами саморегулювання на мікрорівні.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Проблема державного регулювання агропромислового комплексу (АПК) України розглянута багатьма сучасними і закордонними вченими і економістами.

Істотний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів вивчення державного регулювання АПК вніс учений А.Н. Ластовецький в роботі "Державне регулювання економіки" [1]. Автор особливу увагу приділяє питанням становлення регульованої економіки, державного регулювання структурної перебудови народногосподарського комплексу. Чистов С.М., Никифоров А.Е. викладають теоретичні засади формування стратегії соціально-економічної політики держави; сутність, форми та методи державного регулювання економіки [2].

Однак, незважаючи на велику кількість теоретичних та практичних розробок в області державного регулювання економіки, запропонованих як зарубіжних, так і вітчизняними науковцями, необхідно проводити їх подальше вивчення і уточнення, так як механізм державного регулювання економіки, повинен розроблятися з урахуванням багатьох факторів, критеріїв і специфіки

Мета дослідження. Метою даної статті є виявлення перспективних напрямків державного регулювання агропромислового комплексу.

Для реалізації поставленої мети були запропоновані наступні задачі:

- визначити теоретичні проблеми і тенденції розвитку аграрних відносин в умовах трансформації української економіки;
- дослідити особливості інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі в умовах перехідної економіки;
- виявити проблеми, що виникають у зв'язку з реорганізацією економічної природи колективних сільськогосподарських виробників;
- розробити пропозиції щодо розвитку зовнішньоекономічного потенціалу агропромислового комплексу регіону.

Результати дослідження. Система агробізнесу яка тривалий час формувалася під впливом держави, переконливо засвідчує, що в умовах ринкової економіки життєздатність сільськогосподарських підприємств, ефективність аграрного виробництва і відносна стабільність соціальної сфери в сільській місцевості значно зумовлені державним регулюванням.

Метою державного регулювання, функціонування та розвитку агропромислового комплексу є забезпечення населення продуктами харчування, а також іншими товарами з сільськогосподарської сировини в поєднанні з вирішенням соціальних та економічних проблем АПК в умовах становлення ринкових відносин і багатокладності економіки.

Потреба та особливості державного регулювання агропромисловим комплексом визначає ряд об'єктивних факторів: різноманітність природно-кліматичних умов; страхування діяльності; непостійність цін і доходів в агропромисловому виробництві, яке залежить від природних факторів і кон'юнктури ринку; конкурентне середовище в сільському господарстві і високий ступінь монополізації в ресурсозберігаючих переробних сферах; низька привабливість інвестування аграрного виробництва через специфіку аграрного виробництва, потреба екологізації сільського господарства; особливості формування соціальної інфраструктури села.

У наступний час в Україні, для розвитку АПК і країни в цілому, держава повинна: підтримувати розвиток фермерства; сприяти в реалізації продукції в межах квот і гарантованих цін, які вводять органи державної влади; дотувати виробництво окремих видів продукції, підтримувати розвиток аграрного підприємництва; проводити антимонопольну політику; забезпечувати підготовку кадрів, підтримувати розвиток аграрної науки, соціальної інфраструктури.

Державне регулювання розвитку АПК в значній мірі можна забезпечити програмним регулюванням.

Головну роль у системі державного регулювання економіки зіграє підтримка відповідного рівня цін і цінової рівноваги, оскільки розбалансування цінового механізму приводить до руйнівних наслідків.

На 2010 рік фінансування аграрної галузі з 3-х фондів Державного бюджету (без власних надходжень установ і організацій за спецфондом) передбачено в обсязі 9,2 млрд. грн., в тому числі на підтримку розвитку підприємств агропромислового комплексу – 5,3 млрд. гривень.

Передбачений загальний обсяг фінансування аграрної галузі у 2010 році складає 117 відсотків від обсягу фінансування 2009 року (8,5 млрд. грн.), а обсяг підтримки розвитку підприємств АПК складає 108 відсотка від обсягу фінансування 2009 року (4,9 млрд. грн.) [3].

Кабінет Міністрів України розробив законопроект про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік, в якому навів прогностичні показники з виробництва основних видів сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарської продукції. Текст законопроекту N5140 розміщений на офіційному сайті Верховної Ради України [4].

Таблиця 1. План витрат Державного бюджету на фінансування АПК за 2007-2010 р., млрд. грн.[5].

Показники	Роки			
	2007	2008	2009	2010
Фінансування МІНАП через загальний фонд	7,0	9,1	4,3	3,6
в т.ч. дотації на рослинництво і тваринництво	2,3	2,9	0,5	0
в т.ч. підтримка шляхом здешевлення кредитів	0,7	1,4	0,3	0

Відповідно до Держпрограми, виробництво валової продукції сільського господарства (у порівнянних цінах 2005 року) в 2010 році виросте на 4,1%, у тому числі в рослинництві - на 4,8%, в тваринництві - на 2,6%.

При цьому виробництво зернових культур підвищиться на 1 млн. тонн до 43,5 млн. тонн; цукрових буряків - на 4,2 млн. тонн до 15 млн. тонн; олійних культур - на 0,4 млн. тонн до 8,5 млн. тонн, у тому числі соняшнику - на 0,1 млн. тонн до 5,6 млн. тонн, картоплі - залишиться практично на колишньому рівні - 19,5 млн. тонн, овочів - на 0,4 млн. тонн до 7, 5 млн. тонн, баштанних культур - на 30 тис. тонн до 680 тис. тонн, плодів і ягід - на 100 тис. тонн до 1,4 млн. тонн, винограду - на 40 тис. тонн до 430 тис. тонн.

Разом з тим, реалізації худоби та птиці, збільшиться в живій вазі на 360 тис. тонн до 3,05 млн. тонн, у забійній вазі - на 255 тис. тонн до 2,2 млн. тонн. Зокрема реалізація молока зросте на 100 тис. тонн до 11,75 млн. тонн, яєць - на 200 млн. штук до 15,7 млрд. [6].

Найважливішим принципом державного регулювання на перехідному етапі є забезпечення взаємовигідного обміну між сільським господарством і галузями, що виробляють засоби виробництва. На початковому етапі ринкових реформ уряд пустив це питання на самоплив. Виниклий диспаритет цін привело до тяжких фінансових наслідків для більшості сільських товаровиробників. Держава не змогла стримати зростання цін і тарифів у таких високо монополізованих галузях, як сільськогосподарське машинобудування, нафтопереробка, електроенергетика та ін. Темпи зростання цін і тарифів у цих галузях були набагато вище, ніж темпи зростання закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію.

Підтримка сільськогосподарських виробників, незважаючи на додаткові витрати держави, створює умови для зростання виробництва, сприяє розвитку інфраструктури, знижує безробіття, підтримує рівновагу цін, а в цілому - соціальну стабільність. На подібні витрати йдуть практично всі країни.

Потреби сільського господарства в кредитах в силу сезонності сільськогосподарського виробництва надзвичайно великі. Кредитування повинно бути розраховано на весь період виробництва (наприклад, виробничий цикл по озимій пшениці від посіву до збирання становить 8-9 місяців). Довгострокове кредитування сільського господарства фактично скорочено до мінімуму. В останні роки, по суті, припинено короткострокове кредитування за рахунок ресурсів Центрального банку, посилені умови отримання кредиту і в комерційних банках, які потребують вагомих гарантій.

У ситуації, що склалася доцільно використовувати кредитування села на основі спеціальної кредитної лінії, відкритої під 1/3 облікової ставки Центрального банку.

Становлення підприємництва в АПК буде супроводжуватися розвитком підприємницьких структур у сфері обслуговування потреб АПК, яке забезпечить зайнятість населення сільської місцевості. Для цього потрібно підтримувати нові, прогресивні форми господарювання в сільському господарстві, перш за все фермерство, реформувати організаційну структуру управління АПК, надати сільськогосподарським

підприємствам корпоративні права в підприємствах з переробки сільськогосподарської сировини. Для цього пропонують модель агропереробляючого суспільства, відносини в якому регулюють об'єднанням інтересів аграрних виробників та переробної сфери АПК.

Потрібне також формування нової пофірмненої організаційної структури АПК. Фірми агробізнесу, як багатопрофільні комплекси, об'єднують в собі виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарської продукції. Створення фірм агробізнесу забезпечить залучення довгострокових інвестицій і нових технологій в АПК України, інтеграцію фінансово-комерційних структур в аграрну сферу на ринкових засадах, конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції на світовому ринку.

У державному регулюванні потребує і реалізація продукції сільського господарства.

Розвиток і підвищення ефективності діяльності експортних структур повинні забезпечуватися у напрямі зростання об'ємів продажу зерна на світовому ринку при збільшенні його виробництва, а також підвищення експортної ціни за рахунок удосконалення системи стандартизації якості зерна, структури експорту і удосконалення організаційних форм експортної діяльності. Буде посилена роль держави в експортній сфері за рахунок законодавчого регулювання і безпосередньої участі державних агентів на світовому зерновому ринку. Зокрема, будуть здійснені заходи реорганізації Державної акціонерної компанії «Хліб України» в потужного державного зернотрейдера, який вдало об'єднуватиме можливості переробки зерна на муку, крупи і інші продукти і зручно буде експортувати їх.

Отримають розвиток програми товарного експортного кредитування Україною держав-імпортерів нашого зерна, з якими налагоджені постійні зовнішньоекономічні зв'язки.

Подальший розвиток експортного ринку повинен забезпечуватися за рахунок протекціоністської політики держави по стимулюванню, збільшенню об'ємів постачання на зовнішній ринок зерна і продуктів його переробки, диверсифікацію зовнішнім ринків збуту зерна, зміцнення позицій на традиційних ринках українського експорту, вихід на нові ринки, удосконалення систем стандартизації і кодифікування, митного законодавства згідно з вимогами СОТВ, інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання розвитку АПК в значній мірі можна забезпечити програмним регулюванням.

Висновки даного дослідження і перспективи подальшого вирішення проблеми. Аналіз тенденцій сучасних процесів державного регулювання аграрної сфери дає можливість зробити такі висновки. По-перше, у державному регулюванні аграрного сектора АПК України є певні проблеми, немає досвіду використання механізмів регулювання, які ґрунтуються на принципах добровільності і зацікавленості. По-друге, відсутність системності, некомплектність заходів і запізнення у прийнятті рішень різко знижують ефективність регулювання. Крім того, потрібно також врахувати складність фінансового стану економіки, яка обмежує можливості і масштаби підтримки АПК.

Обсяги виробництва продукції, інвестиції та технологічний рівень сільського господарства знижується. Це призводить до того що втрати сільськогосподарської продукції щорічно складають близько 40% вирощеного урожаю. Сьогодні сільське господарство поряд з іншими галузями знаходиться у стані економічної кризи. За 2005-2009 роки виробництво валової продукції сільського господарства скоротилося майже вдвічі. Хронічно не вистачає паливо-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин і тварин. Висока розораність угідь, яка досягла 80%, не завжди обґрунтоване застосування мінеральних добрив і хімічних засобів призвели до порушення екологічного стану природних ресурсів та стійкості агроландшафту: посилюється деградація ґрунтів, знизилася їх родючість.

Значної шкоди сільському господарству завдала аварія на Чорнобильській АЕС. Вона призвела до забруднення радіонуклідами 3,5 млн. га угідь, з яких 70 тис. га виведено з сільськогосподарського використання.

Великі проблеми виникли із використанням природних ресурсів. Якість навколишнього середовища, його відтворювальний і відновлюваний потенціал значно зменшується з нарощуванням масштабів ресурсо-використання і обсягів забруднюючих речовин та відходів.

Щоб усунути вищевказані причини треба вжити такі заходи:

1. Поряд з прийняттям регіонами локальних заходів щодо захисту внутрішнього ринку продовольства необхідно посилення ролі державних закупівель. При визначенні обсягу державних закупівель основних сільськогосподарських продуктів та фінансових ресурсів, що спрямовуються на ці цілі, слід враховувати можливості бюджетів усіх рівнів, середні світові ціни найважливіших продуктів харчування та сільськогосподарської сировини; пріоритетність продуктів для країни.

2. Основний упор у виділенні коштів державного бюджету на фінансування АПК повинен бути зроблений на фінансування розроблених державних програм, кількість яких має відповідати фінансовим можливостям бюджету.

3. Необхідна цільова підтримка з республіканського і регіональних бюджетів найбільш життєздатних підприємств АПК, навколо яких можуть успішно функціонувати та інші підприємства цієї сфери.

4. Поліпшити практику застосування основних фінансових важелів розвитку АПК, включаючи: створення системи сільськогосподарських кредитних кооперативів; державне кредитування сільськогосподарських підприємств, які не можуть отримати кредит у комерційних кредитних організаціях на житлове будівництво, реформування структури виробництва, на розвиток виробництва дрібних фірм; кредит підприємствам АПК, беруть участь у державних закупівлях продуктів харчування та сільськогосподарської сировини (під заставу врожаю, на будівництво сховищ і переробних підприємств).

5. Удосконалити систему державної підтримки АПК через використання: лізингового фонду; фонду пільгового кредитування; джерел для формування республіканського і регіональних продовольчих фондів.

Таким чином, систему державного регулювання аграрної сфери в Україні, повинні характеризувати всеохопний вплив на різні сторони процесу виробництва сільськогосподарської продукції та високий рівень підтримки внутрішніх товаровиробників. Мета регулювання - стимулювати виробництво, аграрне підприємництво та соціальну підтримку села.

Джерела та література:

1. Ластовецький А. Н. Державне регулювання у ринковій економіці / А. Н. Ластовецький // Підприємництво, господарство і право. – К. : Вища освіта, 2003. – № 6. – 24 с.
2. Чистов С. М. Державне регулювання економіки / С. М. Чистов, А. С. Никифоров, Т. Ф. Куценко. – К. : КНЭУ, 2004. – 440 с.
3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua>
4. Верховна Рада України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>
5. Рейтингове агентство "Кредит-рейтинг" : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.credit-rating.ua>
6. Новости : [Электронный ресурс] : информационный сайт. – Режим доступа : <http://novosti.dn.ua/details>

Эминов Р.Д.

УДК 330.341.1

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Введение. Ведя дискуссию о таких важных проблемах современности как о экономических процессах в условиях растущей глобализации следует придать более осмысленное значения тем многочисленным явлениям на ряду с которыми экономическая глобализация в комплексе с ее многомерными и разноплановыми тенденций являет собой уникальный пласт преобразований и трансформаций на уровне геополитических и геоэкономических реалий. Процессы интеграции и реинтеграции интенсифицируемые интересами экономических выгод выступают наиболее ярким примером международных последствий, оказываемых влиянием масштабных экономических, цивилизационных сдвигов, происходящих на почве новых требований и правил, предъявляемых к современным формам макроэкономической действительности. Следует отметить, что процессы общепланетарной и региональной интеграции являются не только и не сколько результатом динамики глобальных преобразований сколько олицетворением самой глобализации в реальном и потенциальном выражении. Эту истину как не что лучше подтверждают учения известного идеолога геоэкономики и «мир – системного» подхода в анализе и изложении актуальных аспектов современной геополитики, американского ученого И. Валерстайна. Согласно его аргументам современная «мир – экономика», [бс.-264] приобрела всемирный характер, включив в свои границы все континенты, моря и океаны. Как и другие, мир – системы, она функционирует циклически на основании сверхдолгих циклов, он их называет «логистическими» [см. там же] или интегрально систематизированными.

Постановка задачи: определение задач данной работы, связаны с элементами попыток, придать научному объяснению, порожденные и интенсифицируемые экономической глобализации явлениям, экономической интеграцией, давая все возможные признаки их смежных и отличительных особенностей, потому как, цель данной работы, наряду с выявлением и изучением характерных особенностей интеграции и глобализации, предполагает учет и систематизацию существующей палитры мнений и предположений в логической структуре исследовательской программы. Представленная работа не претендует на исчерпывающую долю признаний в силу ее особой, эпизодической причастности к огромному потоку академических усилий, предпринятых не менее, огромной армией ученых различных профессий, идеологий и школ. Работа, лишь служит элементом попыток, придать научному объяснению, порожденные и интенсифицируемые экономической глобализации явлениям, называемым экономической интеграцией, давая все возможные признаки их смежных и отличительных особенностей.

Результаты: Ныне, из огромного множество предпринятых усилий, направленных на поиск адекватной, академической интерпретации явлений, связанных с общим проявлением глобализации, в части наблюдаемых в ней процессов экономической интеграции, даны предельно обширные оценочные мнения отечественных и зарубежных специалистов. Тем не менее, теоретико – методологическая констатация экономической интеграции и глобализации в части их алгаритмичной однородности и отличительности, по прежнему остается не отшлифованным акцентом в проблеме изучения их структурных особенностей. Результаты первых и наиболее фундаментальных попыток придать научному объяснению проблематику, охватившую современные границы глобализации через призму ее интеграционных сдвигов, мы, находим в трудах одного из виднейших идеологов современной геоэкономической мысли и «мир – системного» анализа в классификации геополитических процессов, Имануила Валерстайна. Согласно основам его научных предположений, динамизм наблюдаемых политико-экономических процессов имеет ярко выраженный системный характер. Ядром, этой системы он называет «центрообразующую функцию экономических возможностей отдельно-взятой страны, осуществляющей политику в зоне, ее